

واکنش اوپک به سیاست‌های پولی آمریکا

بهروز بیک علیزاده - تحلیلگر ارشد بازار نفت

قیمت‌های نفت خام منجر خواهد شد. همان‌طور که در نمودار (۱) مشاهده می‌گردد در ماه‌های اخیر همبستگی منفی بین قیمت‌های نفت و ارزش دلار تشدید شده است که به معنی افزایش قیمت‌های نفت در صورت کاهش ارزش دلار است.

کاهش ارزش دلار به معنی افزایش قیمت نفت خواهد بود زیرا این کاهش از یک سو به معنی ارزان‌تر شدن نفت برای واردکنندگانی خواهد بود که دارای ارزی به غیر از دلار می‌باشند و بنابراین باعث افزایش تقاضای آن‌ها برای نفت خواهد شد. بورس‌بازان نیز این موضوع را می‌دانند بنابراین در بازار آتی‌ها (بورس)، اقدام به خرید می‌کنند و باعث افزایش قیمت‌های نفت می‌شوند. علاوه بر آن

قیمت نفت خام در ماه دسامبر ۲۰۱۰ افزایش چشمگیری داشت. حتی قیمت نفت خام برنت در نیمه اول دسامبر مرز ۹۰ دلار در بشکه را نیز پشت سر گذاشت. افزایش قیمت‌های نفت این احتمال را مطرح ساخته بود که اوپک در اجلاس ۱۵۸ خود که در یازدهم دسامبر تشکیل شد، تولید نفت خود را افزایش خواهد داد. اما اوپک چنین تصمیمی را اتخاذ نکرد و دلیل آن را می‌توان در بررسی دلایلی که در افزایش قیمت‌ها نقش داشتند، جستجو کرد. در بین این دلایل، نوسانات ارزش دلار از اهمیت بالایی برخوردار است.

در اوایل ماه نوامبر ۲۰۱۰، بانک مرکزی آمریکا دور جدیدی از سیاست‌های انبساطی خود را برای تشویق اقتصاد این کشور اعلام کرد. این سیاست‌ها زمینه را برای افزایش قیمت نفت فراهم کرد. بانک مرکزی آمریکا اعلام کرده است تا اواسط سال ۲۰۱۱ به طور میانگین هر ماه ۷۵ میلیارد دلار از اوراق قرضه خزانه‌داری را خریداری خواهد کرد که مجموع آن به ۶۰۰ میلیارد دلار بالغ خواهد شد. با توجه به شایعاتی که قبل از اعلام این برنامه منتشر شده بود، پیش‌بینی می‌شد که این میزان به ۲ تریلیون دلار بالغ گردد. اما گرچه برنامه اعلام شده از شدت کمتری نسبت به آنچه پیش‌بینی می‌شد برخوردار است و دوره آن نیز طولانی‌تر است، اما به هر حال بازار نفت را متأثر ساخته است. زیرا این اقدام به معنی افزایش عرضه و کاهش ارزش دلار می‌باشد و کاهش ارزش دلار به افزایش

نمودار ۱ - همبستگی بین ارزش دلار و قیمت نفت خام وست
تگراس اینتر مدیت

دهم دسامبر (روز قبل از اجلاس) ۸۷/۶۵ دلار در بشکه بود. در حالی که در زمان برگزاری اجلاس الجزایر در هفدهم دسامبر ۲۰۰۸ قیمت سبد اوپک به سطح بسیار پایین ۴۰/۹۵ دلار در بشکه تنزل یافته بود و حتی بعد از آن نیز کاهش قیمت تا پایان سال ۲۰۰۸ ادامه یافت و به محدوده ۳۰ الی ۴۰ دلار در بشکه رسید. به عبارت دیگر اوپک در زمانی تصمیم گرفت که تولید خود را تحت کنترل درآورد که قیمت نفت در سطح پایینی قرار داشت اما اکنون که قیمت‌های نفت به سطوح بالا صعود کرده است، همچنان اوپک تمایلی به افزایش تولید از خود نشان نمی‌دهد. به نظر می‌رسد ارزش درآمدهای دلاری که در حال حاضر اوپک به دست می‌آورد نمی‌تواند اعضای این سازمان را متقاعد سازد که تولید خود را افزایش دهند. در این زمینه کافی است که نگاهی به قیمت‌های اسمی و حقیقی نفت‌خام داشته باشیم. قیمت اسمی سبد اوپک در ماه نوامبر ۲۰۱۰ به ۸۲/۸۳ دلار در بشکه رسید اما چنانچه این قیمت را بر مبنای سال ۲۰۰۱ (باتوجه به نوسانات ارزش دلار و نرخ تورم جهانی) تعدیل کنیم قیمت مذکور معادل ۵۱/۵۲ دلار در بشکه خواهد شد. به این معنا که درآمد ناشی از فروش هر بشکه نفت‌خام اوپک می‌تواند به اندازه ۵۱/۵۲ دلار سال ۲۰۰۱ قدرت خرید دارد. بنابراین با توجه به ضعف قدرت خرید دلارهای نفتی که کشورهای عضو اوپک به دست می‌آورند اعضای اوپک انگیزه کافی برای پایین آوردن قیمت‌ها نخواهند داشت. در عین حال با سیاست‌های انبساطی که دولت آمریکا اتخاذ کرده است، چشم‌انداز بازار پولی نیز از تداوم وضعیت فعلی حکایت می‌کند.

البته اوپک دلایل دیگری را نیز برای عدم افزایش تولید خود در اجلاس ۱۵۸ ذکر کرده است. مانند پایین تر بودن رشد تقاضا در سال ۲۰۱۱ نسبت به ۲۰۱۰، شکننده بودن اوضاع اقتصاد جهانی و نگرانی از بروز دومین بحران بانکی در اروپا که همگی از بی‌ثباتی قیمت‌های فعلی حکایت دارد. براساس ارقام موجود، چنانچه اوپک تولید فعلی خود را برای سه ماهه اول سال ۲۰۱۱ نیز ادامه دهد، بازار با ۷۰۰ هزار بشکه در روز مازاد عرضه نفت مواجه خواهد شد که به ذخیره‌سازی‌ها اضافه می‌شود و می‌تواند قیمت‌ها را تحت فشار قرار دهد، در حالی که به طور معمول در سه ماه اول سال می‌بایست در حدود ۹۰۰ هزار بشکه در روز از ذخیره‌سازی‌ها برداشت شود و نه اینکه به ذخیره‌سازی‌ها افزوده شود. بنابراین در صورت ثبات سایر عوامل، در سال ۲۰۱۱ به ویژه در نیمه اول سال، قیمت‌های نفت در معرض ریسک نزولی قرار خواهند داشت. به ویژه اینکه شکننده بودن اوضاع اقتصاد جهانی و احتمال بروز بحران بدهی‌های بانکی در اروپا، همچنان باعث نگرانی بازار شده است. به نظر می‌رسد این شرایط نیز اوپک را در تصمیمی که تحت تأثیر بی‌ثباتی بازار پولی اتخاذ کرده است، راسخ‌تر ساخته است زیرا هرچند ممکن است به رغم وجود مازاد عرضه، قیمت‌های اسمی نفت تحت تأثیر سیاست‌های پولی آمریکا در سطح بالایی باقی بمانند اما قدرت خرید دلارهای به دست آمده از فروش نفت روند نزولی خواهد داشت.

بورس‌بازان از بازار آتی‌های نفت برای پوشش دادن ریسک خود در بازار ارزی دلار استفاده می‌کنند و با کاهش ارزش دلار سرمایه‌های خود را به بازارهای کالا و به ویژه نفت منتقل می‌نمایند. هماهنگی حجم خالص خرید بورس‌بازان و قیمت نفت وست تگزاس اینترمدیت به خوبی در نمودار (۲) قابل مشاهده است و نشان می‌دهد که چگونه با افزایش خالص وضعیت خرید بورس‌بازان، قیمت‌های نفت نیز افزایش یافته است. کاهش ارزش دلار تأثیر دیگری را نیز در بین صادرکنندگان نفت اوپک برجای می‌گذارد. صادرکنندگانی که نفت خود را در برابر دلار به فروش می‌رسانند با کاهش ارزش دلار این نکته را به خوبی درک می‌کنند که ارزش درآمدهای دلاری ایشان کاهش یافته است. این موضوع آن‌ها را مصمم می‌کند که کنترل بیشتری بر تولید و صادرات نفت خود اعمال کنند. قبل از برگزاری اجلاس ۱۵۸ برخی از مقامات نفتی اوپک در اظهارات خود به همین نکته نیز اشاره کردند. شکری غانم رییس شرکت نفت لیبی اعلام کرده بود نیازی نیست اوپک تولید خود را افزایش دهد. او تأکید کرد در عین حالی که قیمت‌های نفت در حال افزایش است اما تراز تجاری به زیان اعضا اوپک است و افزایش قیمت‌ها نتوانسته است کاهش ارزش دلار و افزایش قیمت کالاها را جبران کند.

بازار نفت نتیجه چنین تلقی از نوسان ارزش دلار را در اجلاس ۱۵۸ اوپک که در پایتخت کشور اکوادور برگزار شد، به خوبی مشاهده کرد. وزیران نفت اوپک در بیانیه خود اعلام نمودند که اثرات منفی مناقشات ارزی، یکی از دلایلی است که باعث شده اوپک تولید خود را تغییر ندهد و همچنان به تعهد کاهش تولید خود پایبند باشد. توضیح این نکته ضروری است که اوپک در اجلاس ۱۵۱ خود که در دسامبر ۲۰۰۸ در الجزایر برگزار شد، اعلام کرد که اعضای این سازمان متعهد شده‌اند از ابتدای سال ۲۰۰۹ تولید واقعی خود را به میزان ۴/۲ میلیون بشکه در روز کاهش دهند. بر اساس آخرین آمار منابع ثانویه که قبل از برگزاری اجلاس ۱۵۸ در دسترس بود اوپک در ماه نوامبر ۲۰۱۰ به ۵۳ درصد از تعهد خود عمل کرده بود. اوپک در اجلاس ۱۵۸ در حالی از افزایش تولید امتناع کرد که قیمت‌ها برای برخی از انواع نفت از مرز ۹۰ دلار در بشکه فراتر رفته بود و قیمت سبد اوپک نیز در روز

